

z jednego etapu edukacyjnego do następnego.

Monitorowanie rozwoju uczniów, poprzez prowadzenie zapisków dotyczących ich rozwoju, konsultowanie własnych spostrzeżeń z innymi, wspólne ocenianie zachodzących zmian, zbieranie opinii od rodziców na temat funkcjonowaniu dziecka, pozwala na sensowne opracowywanie dalszych planów pracy z uczniem i ewentualną weryfikację wspólnych oddziaływań.

Praca z uczniem niepełnosprawnym daje wiele satysfakcji pod warunkiem, że poznamy jego możliwości i ograniczenia, że pozwolimy mu na rozwój we własnym tempie, że nasze oczekiwania nie będą wyprzedzały jego rozwoju. Musimy wiedzieć, że nie można przeskakiwać kolejnych etapów rozwoju wierząc, że braki się wyrównają albo uczeń w końcu z tego wyrośnie. Czekaj nas mozolna praca, która wymaga wiele cierpliwości i tolerancji dla inności.

Oceniamy naszego ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych uwzględniając jego indywidualne predyspozycje. Oceniamy, ile uczeń osiągnął w stosunku do samego siebie i nie porównujemy go z innym dzieckiem.

Wszystkim nauczycielom, którzy zaczynają pracę ze swoim uczniem, chcąc mu pomóc i potrzebując wsparcia polecam książkę B.Szczygieł: *Jak pracować z dzieckiem niepełnosprawnym?* Wyd. Impuls Kraków 2001. Tak na dobry początek. ■

Autorka jest nauczycielem konsultantem ds. pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Ciechanowie.

PROGRAM KOŁA HUMANISTYCZNEGO DLA UCZNIÓW GIMNAZJUM

Janina Ziętek

Pomysł opracowania i realizacji, w latach 2003 – 2005, projektu związanego ze wspieraniem rozwoju ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych wynikał zarówno z potrzeb środowisk oświatowych jak też z priorytetów ministerialnych i kuratorskich w zakresie doskonalenia nauczycieli. Adresatem projektu byli nauczyciele różnych etapów edukacyjnych i typów szkół zainteresowani pracą z uczniem zdolnym, uczniem z dysfunkcjami oraz uczniem o specjalnych potrzebach funkcjonującym w klasach integracyjnych. W ten sposób projektem objęto nauczycieli szkół ogólnodostępnych, a także specjalnych, pracujących w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach.

Celem nadrzędnym projektu było wskazanie wielorakich sposobów uczy-nienia szkoły miejscem, w którym każdy uczeń ma stworzone warunki rozwoju i osiągnięcia sukcesu na miarę swoich możliwości i zainteresowań oraz zachęty i aprobaty dla jego działań.

Projekt realizowano poprzez szkolenia - kursy doskonalące, seminaria, konferencje, wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli, publikacje oraz współpracę ze szkołami. Uczestnicy, w trakcie zajęć warsztatowych, opracowywali programy, projekty edukacyjne, narzędzia pomiaru dydaktycznego, konspekty i scenariusze zajęć recenzowane przez nauczycieli konsultantów (autorów programów szkoleń). Powyższe materiały upowszechniane były poprzez kwartalnik „Oświata Radomska – Biuletyn Informacyjny” ORBI, zeszyty metodyczne oraz witrynę internetową.

Propozycje te, publikowane przez placówkę doskonalenia nauczycieli, stanowiły zarówno formę promocji autorów, jak też źródło inspiracji do własnych twórczych poszukiwań.

Prezentowany poniżej materiał stanowi przykład rozwiązań programowych i metodycznych w pracy z uczniem o uzdolnieniach i zainteresowaniach humanistycznych.

1. Wstęp

Ideą programu jest rozwijanie zainteresowań i uzdolnień humanistycznych, estetycznych oraz kształtowanie wrażliwości, pobudzanie do działania kreatywnego uczniów wykazujących uzdolnienia polonistyczne, a także stwarzanie warunków do publicznych kontaktów poprzez prezentowanie własnej twórczości li-

terackiej w czasie imprez artystycznych, konkursów i innych.

Program powstał po zdiagnozowaniu środowiska uczniowskiego i jest zgodny z treściami zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego przeznaczonymi dla III etapu edukacyjnego w zakresie nauczania przedmiotów humanistycznych i realizacji ścieżek edukacyjnych.

2. Cele ogólne:

- Poszerzanie wiedzy w zakresie treści obecnych w realizowanym programie nauczania przedmiotów humanistycznych.
- Zapoznanie w wybranych dziełami literatury polskiej i światowej.
- Kształcenie umiejętności sprawnego posługiwania się słowem pisany i mówionym.
- Zachęcanie do samokształcenia i wykorzystywania mediów jako narzędzia pracy indywidualnej.
- Kształtowanie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, ich selekcjonowania i wykorzystywania w konkretnych sytuacjach.
- Umiejętność organizowania warsztatu pracy.
- Przygotowanie uczniów do świadomego, wartościującego i krytycznego odbioru dzieł kultury.
- Kształcenie wrażliwości estetycznej w związku z odbiorem sztuk teatralnych, filmów programów telewizyjnych, dzieł muzycznych i innych.
- Uczestniczenie w spotkaniach z twórcami, autorami, artystami.

3. Cele dla nauczyciela:

- Wspieranie zainteresowań i uzdolnień ucznia.
- Rozwijanie wrażliwości humanistycznej.
- Przygotowanie do świadomego odbioru dzieł kultury.
- Doskonalenie umiejętności swobodnego posługiwania się różnymi formami wypowiedzi.
- Pomaganie w organizowaniu warsztatu pracy ucznia.
- Zachęcanie do aktywnego uczestnictwa w odbiorze dzieł sztuki.
- Wspomaganie rozwoju osobowości ucznia.

4. Cele dla ucznia:

1. Poszerzanie wiedzy i umiejętności wykraczających poza treści zawarte w podstawie programowej nauczania przedmiotów humanistycznych.
2. Poznawanie wybranych tekstów kultury.
3. Doskonalenie umiejętności ich krytycznego odbioru.
4. Samodzielne redagowanie różnego rodzaju form wypowiedzi.
5. Wdrażanie do systematycznej pracy, samodyscypliny, samooceny i rozwoju własnej osobowości.

5. Treści programowe:

- Mowa wiązana..., czyli wyższy stopień wtajemniczenia.
- Narrator jako obserwator świata – (różnorodność gatunków epickich).
- „Być albo nie być”... wszystko o sztuce teatralnej.
- Od „żywych obrazów” do sztuki filmowej.
- Z publicystyką „za pan brat”.
- Jak patrzeć na obraz?

6. Pomoce dydaktyczne:

słowniki, encyklopedie, albumy, tomiki wierszy, plakaty, teksty dzieł literackich, środki audiowizualne, filmy, czasopisma, teksty źródłowe.

7. Przewidywane osiągnięcia:

- Posługiwanie się przez uczniów specjalistycznym słownictwem i terminologią.
- Umiejętność dyskusowania na tematy związane z literaturą i sztuką polską i światową.
- Umiejętność zbierania i selekcjonowania informacji pochodzących z różnych źródeł.
- Sprawne posługiwanie się materiałami z własnego warsztatu pracy.
- Wykorzystywanie zdobytej wiedzy w szkole i poza nią.
- Umiejętność prezentowania efektów własnej pracy w formie mówionej i pisanej na forum szkoły i poza nią.

8. Sposoby oceniania osiągnięć:

- pochwała słowna,
- ankieta,
- dyplomy,
- wyróżnienia,
- nagrody,
- publikacje twórczości.

9. Uwagi o realizacji:

Program Koła Humanistycznego będzie realizowany przez okres 2 lat, w klasie II i III gimnazjum w formie zajęć pozalekcyjnych poprzez:

- spotkania uczestników raz w tygodniu w wymiarze 2 godzin lekcyjnych,
- indywidualne konsultacje (w miarę potrzeb),
- ćwiczenia praktyczne, udział w imprezach szkolnych, spektaklach teatralnych, projekcjach filmowych, lekcjach muzealnych i innych,
- spotkania i rozmowy z przedstawicielami środowiska artystycznego.

Lp.	Obszar ewaluacji	Pytania kluczowe	Kryteria ewaluacji
1.	Strona organizacyjna	Jak oceniasz zajęcia	Sprawność organizacyjna
2.	Metody	Czy metody aktywizowały uczniów?	Aktywność uczniów
3.	Strona merytoryczna zajęć warsztatowych	Jak uczestnicy odebrali ofertę programową?	Przydatność treści programowych
4.	Zadowolenie	Jaka była reakcja uczniów na proponowaną pracę?	Zgodność zadań programu z oczekiwaniami uczniów. Otwartość na potrzeby uczniów. Stworzenie przyjaznego klimatu (ankieta)

Treści programowe

Autorzy: Izabella Bryńska, Ewa Pikiel, Grażyna Sokołowska

Moduł (blok tematyczny)	Zakres treści (temat)	Cele operacyjne oczekiwane rezultaty	Formy realizacji	Uwagi
I. „Mowa wiązana”, czyli wyższy stopień wjałmniczenia.	1. Przeżycia podmiotu lirycznego ujęte w formę różnych strof	Uczeń: A - poznaje nowe formy wersyfikacyjne i środki poetyckie B - rozróżnia utwory liryczne pod względem wersyfikacyjnym i stylistycznym D - proponuje własną interpretację utworu	- wykład - praca pod kierunkiem nauczyciela - eksplikacja	
	2. Inspiracje na temat..., czyli własna twórczość poeticka	A - określa treści swojego utworu B - ukazuje etapy swojej pracy C - komponuje własny tekst wiersza	- pogadanka heurystyczna - dyskusja - analiza problemowa	
	3. Jak to robia inni? (spotkanie z poetą)	A - definiuje prezentowane gatunki poetyckie B - wyjaśnia zasadność użytych środków językowych D - konsultuje własną twórczość z profesjonalistami D - planuje prezentację własnego utworu	- analogia - metoda analizy wykonawczej - dyskusje - hipoteza interpretacyjna	
II. Narrator jako obserwator świata- różnorodność gatunków epickich	1. Wszystko o narracji	A - nazywa sposoby narracji w znanych gatunkach epickich jak: opowiadanie, nowela, powieść, epos.... B - rozróżnia opowiadanie unaoczniające od informacyjnego ze względu na odrębność narracji. D - proponuje własne przykłady tych opowiadań	- metoda impresyjno - eksponująca - analiza relacji przestrzennych	
	2. Różnorodność opisów w utworze epickim	A - poznaje opis jako formę statyczną B - rozróżnia obrazy statyczne i dynamiczne w różnych tekstach epickich D - analizuje przykłady opisów zewnętrznych i psychologicznych bohaterów	- analiza przypadku - symulacja - drama	
	3. Monolog wewnętrzny jako specyficzna forma wyrażania myśli i przeżyć bohatera	A - poznaje dwie formy monologu wewnętrznego charakterystycznego dla prozy XIX wiecznej i nowoczesnej B - rozróżnia mowę niezależną od zależnej D - analizuje przykłady różnych wypowiedzi bohaterów	- analiza lingwistyczna	
III. „Być albo nie być”..., wszystko o sztuce teatralnej.	4. Typy powieści	A - poznaje genezę powieści B - rozróżnia typy powieści D - analizuje odmiany powieści	- wykład - plansze - drzewko decyzyjne	
	5. Powieść poeticka i poemat dygresyjny jako przykład epickich gatunków mieszanych	A - poznaje treść wybranych utworów B - wyjaśnia różnicę między gatunkami mieszanymi i typowymi D - proponuje własne przykłady dygresji	- symulacje - karty dydaktyczne	
	1. Historia teatru od czasów greckich do dziś.	A - wybiera informacje z różnych źródeł B - dokonuje selekcji B - ilustruje efekty swojej pracy D - analizuje zmiany w rozwoju sztuki teatralnej	- dyskusja dydaktyczna okrągłego stołu - film - ekspozycja - pokaz	
III. „Być albo nie być”..., wszystko o sztuce teatralnej.	2. Znane i mniej znane gatunki dramatyczne.	A - wyciąga gatunki dramatyczne powstałe w różnych epokach B - wyjaśnia zmiany w budowie dramatu zachodzące na przestrzeni wieków	- metaplan - tabela	

		<ul style="list-style-type: none"> - drama - metoda impresyjno - eksponująca 	
	<p>3. Wizyty w teatrze i spotkania z ludźmi teatru.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sztuka teatralna - pokaz połączony z przeżyciem - burza mózgów - wywiad 	
	<p>1. Historia filmu i sylwetki najważniejszych twórców kina.</p> <p>2. O sztuce kręcenia filmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny - metoda impresyjno-eksponująca - film - eksplikacja 	
	<p>3. Od komiksu do animacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - film - analiza lingwistyczna 	
	<p>4. Gatunki filmowe i ich specyfika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pokaz połączony z przeżyciem - debata 	
	<p>5. Po co w filmie muzyka?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - film - metaplan - drzewko decyzyjne - analiza przypadku 	
	<p>6. Idziemy do kina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - miniwywiad - przekład intersemiotyczny (muzyka) - metoda analizy wykonawczej 	
IV. „Od żywych obrazów” do sztuki filmowej		<ul style="list-style-type: none"> - film - przekaz połączony z przeżyciem - pogadanka heurystyczna - dyskusja panelowa 	
V. Z publicystyką „za pan brat”	<p>1. Cechy gatunków publicystycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykres - mapa pojęciowa - piramida priorytetów - teczka prasowa - metoda projektu 	
	<p>1. Znakomici malarze i ich dzieła</p> <p>2. Co można dostrzec patrząc na obraz – sztuka opisu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - etiuda pantomimiczna - burza mózgów - eksplikacja - karty dydaktyczne - analiza relacji przestrzennych - wycieczka do muzeum - ekspozycja - pokaz połączony z przeżyciem 	
VI. Jak patrzeć na obraz?			

10. Ewaluacja programu (opis i analiza działań):

- a) Obiekt (przedmiot ewaluacji):
Program Koła Humanistycznego dla uczniów klas II i III gimnazjum.
- b) Uzasadnienie ewaluacji:
Ewaluacja ma służyć uczniom, dyrekcji szkoły i nauczycielowi realizującemu program. Wszystkie strony będą informowane o jej wynikach i będą uczestniczyły w wyciąganiu oraz formułowaniu i realizowaniu zaleceń na przyszłość.
- c) Rodzaje ewaluacji:
monitoring (bieżąca obserwacja), ewaluacja końcowa (na koniec roku szkolnego).
- d) Ewaluator:
nauczyciel – autor programu i jego realizator.
- e) Techniki badawcze:
obserwacja, analiza dokumentów (prace uczniów).
- f) Wykorzystanie ewaluacji:
O sposobie wykorzystania ewaluacji mogą decydować wszystkie zainteresowane strony. Ewaluacja ma służyć doskonaleniu pracy zarówno ucznia jak i nauczyciela.

Bibliografia:

1. Borowicka E.: *Poznawcza wartość sztuki*, Lublin 1986
2. Chrzastowska B., Wyślouch S.: *Poetyka stosowana*, Warszawa 1978
3. Handle R.: *O czytelniku*, WSiP, Warszawa 1984
4. Hausbrandt A.: *Elementy wiedzy o teatrze*, WSiP, Warszawa 1982
5. Krauz J.: *Zarys kultury żywego słowa*, WSiP, Warszawa 1981
6. Szczepańska E.: *Koło polonistyczne i teatralne w szkole podstawowej i gimnazjum*, Wydawnictwo „Korepetytor”, Płock 1999

Autorka jest nauczycielem konsultantem, edukatorem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu.

NASZA SZKOŁA – szkołą wspierającą uzdolnienia

Joanna Nawrocka – Szmulewicz

„Są setki dróg prowadzących do sukcesu i wiele wiele różnych zdolności, które pomogą go odnieść”

Howard Gardner

W polskim systemie oświaty dominowały, a właściwie dominują „utarte” przekonania, a co za tym idzie, również „utarte” nawyki dydaktyczne – wychowawcze zmierzające do takiego kształcenia, dzięki któremu absolwent szkoły (niezależnie od jej typu) spełniałby oczekiwania egzaminacyjne i „wstrzeliłby” się w modele odpowiedzi, które często nie pozostawiają miejsca na samodzielne myślenie, analizowanie czy interpretowanie, nie mówiąc już o swoistej percepcji świata otaczającego ucznia. Stąd w „cenie” jest przeciętność, która gwarantuje właśnie taką postawę dziecka. W szkole poświęca się dużo czasu dzieciom, które nazywa się uczniami słabymi, aby do tej przeciętnej dorównały. Natomiast często bez opieki intelektualnej i emocjonalnej pozostają uczniowie, których nazywamy zdolnymi. Trzeba też podkreślić, że mamy do czynienia z bardzo zawężonym i potocznym myśleniem na temat zdolności i talentów, zarówno jako pedagodzy, jak i rodzice, którym często chodzi o to, aby dziecko otrzymywało dobre i bardzo dobre oceny. To gwarantuje sukces szkolny, który nie jest jednak gwarantem sukcesu życiowego, czy zawodowego dorosłego człowieka. W historii ludz-

kości niezwykle często zdarzały się i zdarzają przypadki „wielkich ludzi”, którzy byli bardzo słabymi uczniami – powtarzali klasę bądź nie kończyli danej szkoły - ku rozpaczy rodziców i otoczenia. Dzieje się tak, m.in. dlatego, że szkoła tępi w uczniach ich słabe strony, a nie rozwija mocnych.

Przełomem w myśleniu o możliwościach, predyspozycjach, zdolnościach czy talentach uczniów stała się teoria „Inteligencji wielorakich” amerykańskiego naukowca z Harvardu - Howarda Gardniera, który wyodrębnił siedem typów inteligencji, dając tym samym szansę wszystkim tym, którzy nie mieścili się w kanonie inteligencji IQ. Gardner wyróżnił inteligencję:

- ❖ językową,
- ❖ logiczno – matematyczną,
- ❖ wizualno – przestrzenną,
- ❖ muzyczną,
- ❖ kinestetyczną,
- ❖ interpersonalną,
- ❖ intrapersonalną.

Dzięki takiej klasyfikacji inteligencji każdy uczeń, zdrowy fizycznie i umysłowo, może znaleźć się w gronie ludzi inteligentnych. Może rozwijać swoje predyspozycje, zdolności i talenty.